

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- พัทธยา สายหู, และกองวิจัยและประเมินผล, กรมการพัฒนาชุมชน "รายงานการวิจัย" เรื่อง การศึกษาสภาพหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างใกล้ชิดในระยะยาว พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2509.
- ไพฑูริย์ เตริอแก้ว, ดร. ลักษณะสังคมไทย. พระนคร: โรงพิมพ์เลี้ยงช้างจงเจริญ, 2513.
- ยุक्ति สารีกะภูติ. กลุ่มชนวนาในประเทศไทย. พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ชายส่ง, 2511.
- สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, แผนก, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ "รายงานสัมมนาทางวิชาการ" เรื่อง สังคมวิทยาและมานุษยวิทยากับสถานการณ์ทางสังคมไทยปัจจุบัน. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2503.
- ส่งเสริมการเกษตร, กรม, กระทรวงเกษตร. การจัดตั้งและดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร 2514. (อัครสำเนา)
- สุเทพ สุนทรเกสัช. สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511.
- และกองวิจัยและประเมินผล, กรมการพัฒนาชุมชน. "รายงานการวิจัย" เรื่อง การศึกษาหมู่บ้านอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่น. พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2510.
- อุทัย นาคสวัสดิ์, ดร. และกองวิจัยและประเมินผล, กรมการพัฒนาชุมชน "รายงานการวิจัย" เรื่อง การศึกษาสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในเขตอำเภอพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2509.

ภาษาอังกฤษ

- Bertrand, Alvin L. Rural Sociology, New York: McGraw
-Hill Company Inc, 1958.
- Feaster, J. Gerald. measurement of Innovativeness Among
Primitive Agriculture, Rural Sociology, Vol33
September Number 3 1968.
- Goodacre, Iris. Adoption Policy and Practice, London:
George Allen & Unwin Ltd, 1962.
- Kivlin, Joseph E & Fliegel. Differential perception of
innovation and rate of adoption Rural Socio-
logy, Vol32 December Number I, 1967.
- Mcnamara, Robert L. The need for innovativeness in
Developing Societies, Rural Sociology, Vol 32
December Number 4, 1967.
- Moulik, T.K., Hrabousky, J.P. & Rao, C.S.S., Adoption
-of Nitrogenous Fertilizers by North India
Farmers, Rural Sociology, Vol31 December
Number 4, 1967.
- National planning association, Development Digest,
Vol VII April Number 2, 1969.
- Presser, H.A. measuring innovativeness rather than
adoption, Rural Sociology, Vol34 December
Number 4, 1969.
- Roger, Everett M, Diffusion of Innovation, New York:
The Free Press of Glencoe, 1962.

ภาคผนวก

ผนวก. ก

วิธีการแบ่งชวานาออกเป็น Traditional หรือ Rational

ในการศึกษาได้แบ่งโดยอาศัยข้อความที่ถามเกี่ยวกับทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งคัดแปลงมาจากของ Feaster* จำนวน 10 ข้อด้วยกัน คือ

1. ชวานาที่ดีต้องทำนาตามแบบอย่างที่เป็นที่ถ่ายทอดเคยทำกันมา
2. การที่คนเราจะไปไหนไปนั้นเป็นเพราะพรหมลิขิตเป็นผู้กำหนดให้
3. เป็นการเสี่ยงมากที่จะทำนาควยวิธีการทำนาแบบใหม่
4. พันธุ์ข้าวเดิมที่ใช้นั้นอยู่ไหนผลดีกว่าพันธุ์ข้าวที่ทางราชการแนะนำอีก
5. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตรไม่ใคร่รู้อะไรดีเท่าชวานาเพราะไม่เคยทำนาเลย
6. เมื่อเราเป็นชวานาลูกเราก็ควรจะเป็นชวานากวย
7. การที่คนเราเจ็บป่วยเกิดจากการกระทำของภูติผีวิญญานหรือสิ่งลึกลับ
8. วิธีการรักษาพยาบาลสมัยใหม่สู้วิธีการรักษาพยาบาลแบบที่เป็นที่ถ่ายทอดหรือบรรพบุรุษเคยรักษากันมาไม่ได้
9. การใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนาทำให้ต้องสิ้นเปลืองเงินทองโดยไม่จำเป็น
10. การใช้สวมหมวกเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและไม่มีความจำเป็นอะไรสำหรับชวานาอย่างพวกเรา

* J. Gerald Feaster, Measurement and Determinants of Innovativeness among Primitive Agriculturist, Rural Sociology (Vol 33 No 3, 1968) PP 339 - 398

จากข้อความทั้ง 10 ข้อข้างต้นผู้ศึกษาได้กำหนดคำตอบของทัศนคติออกเป็น 3 แบบด้วยกัน คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย โดยได้กำหนดคะแนนเพื่อจะให้น้ำหนัก (Weighing) ในคำตอบของแต่ละข้อดังนี้

คำตอบที่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ ได้คะแนน	2
คำตอบแบบไม่บ่งชี้ลงไปหรือไม่แน่ใจได้คะแนน	1
คำตอบที่ไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ได้คะแนน	0

หลังจากนั้นนำคะแนนของผลรวมทั้ง 10 ข้อมารวมกันโดยจัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 หมายถึงชาวนาที่เป็นแบบ Traditional ซึ่งจะมีคะแนนรวมตั้งแต่ 0 - 8

ประเภทที่ 2 หมายถึงชาวนาที่เป็นแบบ Rational ซึ่งจะมีคะแนนรวมตั้งแต่ 12 - 20

ในการแยกประเภทได้ตัดชาวนาซึ่งมีคะแนนรวมระหว่าง 9 - 11 ซึ่งมีลักษณะแบบ Transitional คือ อยู่ในกึ่งกลางระหว่าง 2 ลักษณะออก เพื่อที่จะได้แยกเป็นชาวนาทั้ง 2 ประเภทที่แน่นอน โดยตัดปัญหาชาวนาที่มีลักษณะแบบกำลังใน 2 แบบออกเสีย

ผนวก ข.

บทเพิ่มเติมเกี่ยวกับการยอมรับการใช้จ่ายเคมี

1. แหล่งที่ซื้อปุ๋ยเคมี

เกี่ยวกับแหล่งที่ชาวนาในทั้ง 3 กลุ่มซื้อปุ๋ยเคมีเพื่อใช้ในการทำนากันสูงสุด นั้นปรากฏว่าในกลุ่ม 1 ซื้อจากกลุ่มเกษตรกรโดยตรงร้อยละ 75.8 ซื้อจากพ่อค้าในตลาดรองลงมาร้อยละ 14.5 สำหรับกลุ่ม 2 และกลุ่ม 3 นั้น ซื้อจากพ่อค้าในตลาดสูงสุด คือ ร้อยละ 57.5 และ 69.2 ตามลำดับ ส่วนในกลุ่ม 2 ซื้อจากกลุ่มเกษตรกรรองลงมาเป็นอันดับ 2 มีอยู่ร้อยละ 30 ส่วนกลุ่ม 3 ซื้อจากกลุ่มสมาคมอื่น ๆ ร้อยละ 19.2 ดังตารางที่ ข. 1

ตารางที่ ข.1 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่ยอมรับการใช้จ่ายเคมีในการทำนากันแยกตามกลุ่มและแหล่งที่ซื้อ

แหล่งที่ซื้อปุ๋ยเคมี	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	รวม
กลุ่มเกษตรกร	75.81 (47)	30.00 (12)	-	38.31 (59)
พ่อค้าในตลาด	14.52 (9)	57.50 (23)	69.23 (36)	44.16 (68)
พ่อค้าในหมู่บ้าน	4.84 (3)	10.00 (4)	11.54 (6)	8.44 (13)
พ่อค้าในตลาดและกลุ่มเกษตรกร	4.84 (3)	-	-	1.95 (3)
กลุ่มสมาคมอื่น ๆ	-	2.50 (1)	19.23 (10)	7.14 (11)
รวม	100.00 (62)	100.00 (40)	100.00 (52)	100.00 (154)

ตามความจริงการ เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนั้นมีสิทธิที่จะไ้ซื้อปุ๋ยเคมีในราคา ถูกประมาณกระสอบละ 100 บาท (50 กก.) ไม่รวมค่าขนส่งโดยใช้วิธีแบบซื้อก่อน แล้วจ่ายเงินเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เรียบร้อยแล้ว การสั่งซื้อสมาชิกจะแจ้งจำนวนให้ กับประธานกลุ่มทราบ ซึ่งประธานกลุ่มจะแจ้งไปยังเกษตรอำเภอให้จัดหาปุ๋ยตามจำนวน ที่ต้องการให้ การซื้อในกลุ่ม 1 ส่วนใหญ่ซื้อจากกลุ่มเกษตรกร แต่ก็มีบ้างที่ซื้อจากพ่อค้า ในตลาดเลย หรือซื้อทั้ง 2 แห่ง คือ ทั้งจากกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มพ่อค้าในตลาด ใน กลุ่ม 2 ไม่มีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแต่ก็ยังมึลักษณะการซื้อปุ๋ยเคมีจากกลุ่มเกษตรกรมาก เป็นอันดับ 2 รองจากการซื้อจากพ่อค้าในตลาดทั้งนี้เนื่องจากประชากรที่อยู่ในชุมชน เดียวกันส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดและมักเกี่ยวคองเป็นญาติพี่น้องกัน จึงมักจะ มีการช่วยเหลือกันด้วยการให้คนที่ เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรสั่งซื้อปุ๋ยเคมี จำนวนมากพอ ที่จะแบ่งให้กับผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้วย จึงทำให้กลุ่ม 2 สามารถจะซื้อปุ๋ย จากกลุ่มเกษตรกรได้ทั้งที่ตามความจริง ไม่มีสิทธิที่จะซื้อ ส่วนกลุ่ม 3 นอกจากซื้อจาก พ่อค้าในตลาดแล้วก็มีการซื้อจากกลุ่มของหน่วยพัฒนาที่ดิน ซึ่งชาวนาเขาเป็นสมาชิกอยู่ ทั้ง 3 กลุ่ม ยังมีลักษณะเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ มีคนในชุมชนที่คนอาศัยอยู่รับเขา ไปจำหน่ายให้กับชาวนาอีกทอดหนึ่ง ซึ่งราคาจะสูงกว่าซื้อจากท้องตลาดประมาณ 10 - 20 บาทแต่ลักษณะนี้ยังมีไม่มากนัก

2. ลักษณะการใ้ปุ๋ยเคมีในที่นา

แม้ว่าชาวนาส่วนใหญ่จะมีลักษณะการยอมรับการใ้ปุ๋ยเคมีในการทำนาเหมือน กันในทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อมาพิจารณาคุณลักษณะการยอมรับการใ้ปุ๋ยเคมีกันในที่นาแล้วก็ ปรากฏว่าชาวนาส่วนใหญ่ยังคงใ้กันในที่นาเพียงบางส่วนเท่านั้น ที่ใ้ปุ๋ยเคมีในที่นา ทั้งหมดมีอยู่น้อย ดังตารางที่ ข.2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการยอมรับการใ้ปุ๋ยเคมีใน การทำนานั้นชาวนาในทุกกลุ่มยังรับกันไม่เต็มที่

ตารางที่ ข. 2 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่ยอมรับการใช้ปุ๋ยเคมี
ในการทำนา จำแนกตามกลุ่มและลักษณะการใช้ในทำนา

ลักษณะการใช้	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	รวม
ใช้ในทำนาทั้งหมด	38.70 (24)	47.50 (19)	32.69 (17)	38.96 (60)
ใช้ในทำนาเพียงบางส่วน	61.30 (38)	52.50 (21)	67.31 (35)	61.04 (94)
รวม	100.00 (62)	100.00 (40)	100.00 (52)	100.00 (154)

ข้อมูลทั้งหมด 154

ผนวก ค.

บทเพิ่มเติมเกี่ยวกับพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง

1. วิธีการไถพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองในการทำนา

วิธีการที่ชาวนาในทั้ง 3 กลุ่ม ไถพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองมาใช้ในการทำนา นั้น แยกออกได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ ซ้ำ แลกเปลี่ยน และไถฟรีโดยไม่ต้องเสีย ค่าตอบแทนอะไร เกี่ยวกับลักษณะของการซื้อพันธุ์ข้าวนี้ ถ้าซื้อจากเจ้าหน้าที่ของฝ่าย เกษตร หรือกลุ่มเกษตรกรแล้วจะเสียเงินประมาณลิตรละ 1.25 บาท แต่ถาซื้อจาก เพื่อนบ้านหรือจากผู้อื่นนั้น ราคาแล้วแต่จะตกลงกัน ซึ่งราคาอาจจะสูงหรือต่ำกว่าการ ซื้อจากกลุ่มเกษตรกร หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตรก็ได้ ลักษณะของการแลกเปลี่ยนนั้น จากการสอบถามและการสังเกตพบในระยะที่เคยไถทำการศึกษามาก่อนนั้น พบว่า ชาวนาจะใช้วิธีการแลกเปลี่ยนโดยยึดถือปริมาณของข้าวที่เท่ากันไม่ได้ก้ำกึ่งว่าจะเป็น พันธุ์ข้าวชนิดใดมาแลกเปลี่ยนกัน อัตราส่วนของหน่วยที่ชาวนานิยมใช้แลกเปลี่ยน กัน คือ 1 ถึง 1 ถึง จากตารางที่ ก.1 พบว่าในกลุ่ม 1 วิธีการที่ชาวนา ไถพันธุ์ข้าวสูงสุด คือ การแลกเปลี่ยนจากเพื่อนบ้านสูงสุดร้อยละ 84.6 แลกเปลี่ยน จากญาติพี่น้องรองลงไปเป็นร้อยละ 60 และการไถพันธุ์ข้าวโดยวิธีการซื้อจากกลุ่ม เกษตรกรเป็นลำดับที่ 3 คือ ร้อยละ 53.8 และรองลงไปเป็นลักษณะของการซื้อหรือ แลกเปลี่ยนจากผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 50 เท่ากัน การไถพันธุ์ข้าวฟรีนั้นจะเป็นการไถจาก ญาติพี่น้องสูงร้อยละ 40

ในกลุ่ม 2 ลักษณะที่สูงที่สุด คือ การแลกเปลี่ยนโดยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน ร้อยละ 90.9 แลกเปลี่ยนจากก้านผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 80 และแลกเปลี่ยนกับ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 71.4 และจากญาติพี่น้องร้อยละ 60 ในวิธีการที่ได้ โดยการซื้อนั้นมีอยู่ไม่สำคัญนัก การไถฟรีได้จากญาติพี่น้อง ผู้ใหญ่บ้านเท่า ๆ กัน ร้อยละ 20

ตารางที่ ค. 1 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่ยอมรับการใช้พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองในการทำนา จำแนกตามกลุ่มและวิธีการไถพันธุ์ข้าวกับแหล่งที่ไถรับ

	วิธีการไถ	กลุ่มเกษตรกร	เพื่อนบ้าน	ญาติพี่น้อง	ผู้ใหญ่บ้าน	กลุ่มสมาชิกอื่น ๆ	รวม
กลุ่ม 1	ขอ	53.85 (14)	15.38 (2)	-	50.00 (2)	-	37.50 (18)
	แลกเปลี่ยน	26.92 (7)	84.62 (11)	60.00 (3)	50.00 (2)	-	47.92 (23)
	ฟรี	19.23 (5)	-	40.00 (2)	-	-	14.58 (7)
	รวม	100.00 (26)	100.00 (13)	100.00 (5)	100.00 (4)	-	100.00 (48)
กลุ่ม 2	ขอ	28.57 (2)	-	20.00 (1)	-	-	10.71 (3)
	แลกเปลี่ยน	71.43 (5)	90.91 (10)	60.00 (3)	80.00 (4)	-	78.58 (22)
	ฟรี	-	9.09 (1)	20.00 (1)	20.00 (1)	-	10.71 (3)
	รวม	100.00 (7)	100.00 (11)	100.00 (5)	100.00 (5)	-	100.00 (28)
กลุ่ม 3	ขอ	-	2.44 (1)	-	-	75.00 (3)	7.41 (4)
	แลกเปลี่ยน	-	95.12 (39)	88.89 (8)	-	25.00 (1)	88.89 (48)
	ฟรี	-	2.44 (1)	11.11 (1)	-	-	3.70 (2)
	รวม	-	100.00 (41)	100.00 (9)	-	100.00 (4)	100.00 (54)

ในกลุ่ม 3 วิธีการโคพื้นฐขาวที่สูงที่สุด คือ การแลกเปลี่ยนจากเพื่อนบ้าน รอยละ 95.1 เหมือนกับกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 แต่กลุ่ม 3 มีแนวโน้มที่สูงกว่ารองลงไปเป็นการโคควยวิธีการแลกเปลี่ยนจากญาติพี่น้อง รอยละ 88.8 การโคฟรีและการซื้อไม่สำคัญนัก เนื่องจากมีจำนวนน้อย

โดยสรุปการโคพื้นฐขาวจะมีวิธีการโคโดยการแลกเปลี่ยนจากเพื่อนบ้าน และรองลงไปเป็นญาติพี่น้องหรือผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามก็พบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเป็นแหล่งที่ให้พื้นฐขาวควยวิธีการแลกเปลี่ยนสูงในกลุ่ม 2 สำหรับการซื้อและโคฟรีมีไม่มากนัก

2. ลักษณะการใช้พื้นฐขาว

จากตารางที่ ค.2 พบว่าชาวนาส่วนใหญ่ในทั้ง 3 กลุ่มยังคงยอมรับการใช้พื้นฐขาวเหนียวสันป่าตองกันไม่เต็มที่นัก ดังจะเห็นได้จากลักษณะของการใช้พื้นฐขาวในटना คือ อัตราส่วนของการใช้พื้นฐขาวเหนียวสันป่าตองในटनाทั้งหมดการใช้ในटनाเพียงบางส่วนปรากฏว่าในกลุ่ม 1 มีอัตราส่วนดังกล่าว 1 : 1 กลุ่ม 2 1.3 : 1 และกลุ่ม 3 2.8 : 1 ซึ่งจะพบว่าในกลุ่ม 1 มีลักษณะของการใช้พื้นฐขาวไม่แตกต่างกัน ในกลุ่ม 2 และ 3 มีการใช้พื้นฐขาวในटनाเพียงบางส่วน มีอัตราส่วนที่สูงกว่าการใช้ในटनाทั้งหมด จะเห็นได้ว่ามีกลุ่ม 1 กลุ่มเดียวเท่านั้นที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่ม 2 และ 3 ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่าชาวนายังยอมรับการใช้กันไม่เต็มที่เช่นเดียวกับเรื่องปุ๋ยเคมี

ตารางที่ ค.2

อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่ยอมรับการใช้พันธุ์ข้าว
เหนียวสันป่าตองในการทำนาจำแนกตามลักษณะการใช้
ในที่นาและประเภทของกลุ่ม

ลักษณะการใช้พันธุ์ข้าว	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	รวม
ใช้ในที่นาทั้งหมด	50.00 (24)	42.86 (12)	25.93 (14)	38.46 (50)
ใช้ในที่นาบางส่วน	50.00 (24)	57.14 (16)	79.07 (40)	61.59 (80)
รวม	100.00 (48)	100.00 (28)	100.00 (54)	100.00 (130)

ข้อมูลทั้งหมด 130

ประวัติการศึกษา

ชื่อ นายสุวรรณ บัวทวน

วุฒิการศึกษา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบัณฑิต เกียรตินิยมดี

สถานศึกษา แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีสำเร็จการศึกษา ปี 2511

สถานที่ทำงาน หน่วยวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่ง วิทยากรตรี

ทุนการศึกษา

ชื่อทุน สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ให้ทุน สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะเวลารับทุน

เดือนมิถุนายน 2513 - ตุลาคม 2514

